

УДК 94:001]:[930.253:027.54(477-25)НБУВ]

*Світлана Володимирівна Старовойт,
кандидат історичних наук,
завідувачка відділу археографії
Інституту архівознавства
Національної бібліотеки України
імені В. І. Вернадського
e-mail: star-t@ukr.net*

НОВІ ДЖЕРЕЛА З ІСТОРІЇ НАУКИ У ФОНДАХ ІНСТИТУТУ АРХІВОЗНАВСТВА НБУВ

Інститут архівознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського розробляє питання документальної історії Національної академії наук України та вивчає процеси формування її архівного фонду. Також діяльність інституту спрямована на поповнення цього фонду новими документами, зокрема особового походження. Протягом 2015–2017 рр. до Інституту архівознавства надійшло понад 30 особових архівів таких учених НАН України, як Ю. О. Митропольський, Г. С. Писаренко, П. С. Сохань, П. Т. Тронько, Є. П. Федоров та інших.

Ключові слова: архівний фонд, документ, Інститут архівознавства НБУВ, НАН України.

Понад два десятиліття тематика наукових досліджень Інституту архівознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (далі – ІА НБУВ) пов'язана з розробленням питань документальної історії Національної академії наук України (далі – НАН України) та вивченням проблем формування її архівного фонду. Результати плідного дослідження значного за обсягом джерельного комплексу з історії НАН України представлені в серії видань «Історія Національної академії наук України», що налічує 10 книг документів і матеріалів, опублікованих у 14-ти томах, і охоплює хронологічно період діяльності НАН України з 1918 р. до 1960 р. включно. Результати формування структури і наповнення складу документів архівного фонду НАН України фізично не можна репрезентувати у вигляді опублікованої монографії, однак власне успішна робота в цій царині уможливила всі подальші дослідження академічної історії. Вона закладає підвалини для створення широкої джерельної бази, елементами якої є законодавчі та нормативні документи, що регулюють діяльність Президії та установ НАН України, науково-організаційна, науково-дослідна документація та документація з особового складу установ, особові архіви провідних учених НАН України.

© С. В. Старовойт, 2018

Дана стаття присвячена питанням збереження спадщини українських науковців і формування цього комплексу документальних джерел як складової архівного фонду НАН України та Національного архівного фонду протягом 2015–2017 рр. у межах виконання науково-дослідної теми «Історія Національної академії наук України в документах».

Робота з особовими архівами вчених включає два головні етапи: перший – формування особового архівного фонду вченого, другий – наукове описування документів та створення до них науково-довідкового апарату. Реалізація першого етапу можлива за умови тісної співпраці як з керівництвом установ, де працювали вчені, так і з членами їхніх родин. Вона необхідна для успішного виявлення, відбирання і проведення експертизи наукової та історичної цінності документів, подальшого формування їх в особові архівні фонди. Робота здійснювалася в межах Києва та під час наукової експедиції до Львова.

За три останні роки в питаннях виявлення і відбирання документів учених співробітники ІА НБУВ контактували з представниками (директорами, вченими секретарями, завідувачами архівних підрозділів та співробітниками) низки академічних, і не тільки, установ. Серед них – академічні інститути математики, енциклопедичних досліджень, електродинаміки, хімії високомолекулярних сполук, проблем матеріалознавства, біології і генної інженерії, екології Карпат, філософії, біоорганічної хімії та нафтохімії, фізики, геологічних наук, хімії поверхні ім. О. О. Чуйка, механіки ім. С. П. Тимошенка, держави і права ім. В. М. Корецького, фізіології ім. О. О. Богомольця, електрозварювання ім. Є. О. Патона, теоретичної фізики ім. М. М. Боголюбова, зоології ім. І. І. Шмальгаузена, геофізики ім. С. І. Субботіна, надтвердих матеріалів імені В. І. Бакуля, ботаніки ім. М. Г. Холодного, Головна астрономічна обсерваторія, ДУ «Інститут геохімії навколишнього середовища», Міжнародний науково-навчальний центр інформаційних технологій і систем НАН України і МОН України. Поза системою НАН України – це ДУ «Інститут ендокринології та обміну речовин ім. В. П. Комісаренка», НТУУ «КПІ», КНУ імені Тараса Шевченка, Київський університет туризму, економіки і права.

Також відгукнулися на ініціативу формування особових архівів члени сімей учених НАН України – Г. Г. Гнесіна, Г. В. Донченка, А. О. Лебедева, Ю. О. Митропольського, В. І. Монченка, С. Ф. Морочковського, І. Г. Походні, В. М. Ремесла, Т. М. Тамразова, О. І. Титка, А. Ф. Фролова, К. І. Чурюмова, Ю. М. Шевченка, А. П. Шпака та інших.

Підсумком діяльності в галузі комплектування документів особового походження стало поповнення протягом 2015–2017 рр. фондів ІА НБУВ документальними матеріалами низки вчених НАН України. Вони стали

основою для створення 21-го нового особового архівного фонду. Дуже втішним є той факт, що додаткові надходження документальних матеріалів поповнили вже створені раніше 33 фонди. Найбільш значимими за обсягом та вагомими за складом документів є архіви представників точних наук – фізика Ю. Г. Птушинського, математика Ю. О. Митропольського, астронома Є. П. Федорова та астрофізика К. І. Чурюмова. Галузь природничих наук представлена архівами хіміка О. О. Чуйка, геолога І. І. Чебаненка, фізіологів Д. С. Воронцова та П. Г. Костюка, зоолога В. І. Монченка, ботаніка К. М. Ситника, селекціонера-рослинника академіка ВАСГНІЛ та АН СРСР В. М. Ремесла. Документи геофізика В. А. Даниленка, біохіміка Г. В. Донченка, ученого в галузі радіобіології Д. М. Гродзинського репрезентують науки, що виникли на межі класичних дисциплін.

Одне з найбільших об'єднань наукових установ у системі НАН України – це установи Відділення фізико-технічних проблем матеріалознавства. Значна кількість документів, що надійшли до ІА НБУВ, складається з архівів учених, які працювали в установах цього Відділення НАН України. Найбільші з них – архіви матеріалознавців М. В. Новікова та Г. Г. Гнесіна, вчених у галузі металургії і технології металів І. К. Походні та Д. Ф. Чернеги, в галузі механіки Ю. М. Шевченка та С. М. Кожевникова.

Даний блок документів після вивчення, наукового описування та включення до складу архівного фонду НАН України стане повноцінною джерельною базою для просопографічних досліджень, досліджень з історії науки загалом, діяльності установ НАН України та інших вітчизняних наукових і освітніх установ. Етап наукового описування документів особових архівних фондів є важливою сферою діяльності в галузі формування архівного фонду НАН України як складової НАФ, як і подальше введення їх до наукового обігу з метою забезпечення використання в широкому колі досліджень з історії вітчизняної науки, техніки, культури. Це значний комплекс видів робіт, що включає експертизу їх наукової та історичної цінності, атрибуцію документів, пов'язану зі встановленням авторства, оригінальності, часу створення та способу відтворення документів, багаторівневу систематизацію.

Протягом трьох останніх років в ІА НБУВ був опрацьований значний комплекс документів особового походження представників різних наукових галузей – суспільних, природничих, технічних наук. Серед цього масиву найбільше вирізняється як кількісним, так і якісним наповненням фонд академіка НАН України історика П. Т. Тронька [1]. Загалом до складу фонду включено 11 754 документи. Наукову діяльність ученого представлено п'ятьма монографіями, двома збірниками нарисів з пам'яткознавства, текстами опублікованих і неопублікованих статей та

низкою інших документів, в т. ч. і чотирма брошурами методичного характеру за тематикою роботи над науковими проектами «Історія міст і сіл УРСР» та «Звід пам'яток історії і культури Української РСР». Великий інтерес для дослідників становитимуть робочі матеріали до наукових праць, серед яких – документи з історії Другої світової війни, ілюстративні матеріали до тем «Україна під час німецької окупації», «Битва за р. Дніпро», «Пам'ятники історії українського козацтва», «Пам'ятки фортифікаційної архітектури України», «Пам'ятки сакральної скульптури та архітектури України», «Пам'ятники історії українського мистецтва», «Пам'ятки давньої історії України та доби Київської Русі» тощо.

Дослідити історичну канву життя вченого допоможуть наявні у фонді документи біографічного характеру: автобіографія, біографічні довідки, характеристики, диплом про закінчення КДУ ім. Т. Г. Шевченка, документи про захист докторської дисертації, присудження Державної премії СРСР у галузі науки і техніки, присвоєння почесного звання «Заслужений діяч науки і техніки Української РСР» та про обрання П. Т. Тронька до складу дійсних членів АН УРСР. Значний масив складають документи про нагородження вченого державними нагородами та громадськими відзнаками.

Надзвичайно змістовними частинами фонду є листування та документи з питань діяльності вченого. Серед адресатів і кореспондентів П. Т. Тронька – президент АН УРСР Б. Є. Патон та віце-президент АН УРСР В. І. Трефілов, провідні працівники вищої школи України, відомі діячі мистецтва М. І. Головащенко, М. Ф. Гораніна, М. В. Іванюк, А. А. Карнабеда, представники краєзнавчого та пам'яткоохоронного руху А. К. Багінський, Т. М. Безрукова, М. П. Киценко, Т. М. Курінна та інші.

Широко представлена документами діяльність П. Т. Тронька у НАН України: як голови Комісії АН УРСР з підготовки і проведення святкування 1500-річчя Києва, віце-президента АН УРСР та голови Секції суспільних наук АН УРСР, голови Наукової ради АН УРСР «Історичне краєзнавство в УРСР», завідувача відділу регіональних проблем історії України Інституту історії України, директора Інституту української книги НБУВ та ін. Також значним є комплекс документів про участь вченого в роботі міжнародних наукових комісій та комітетів, таких як Комісія істориків СРСР і НДР, Комісія істориків СРСР – ЧССР, Міжнародний комітет славистів. Діяльність у галузі охорони і відтворення пам'яток культурної спадщини представлена документами з питань розбудови Державного історико-культурного заповідника запорозького козацтва на о. Хортиця, відтворення Михайлівського Золотоверхого монастиря, створення та організації діяльності Музею народної архітектури та побуту України, про роботу як голови правління УТОПІК тощо.

Цікавими і численними є фотодокументи, представлені у фонді П. Т. Тронька. Це фотографії воєнних років, фотознімки, що відображають його участь у різних офіційних і урочистих заходах, роботі засідань Верховної Ради УРСР, ілюструють зустрічі з іноземними делегаціями, під час перебування в складі українських урядових делегацій тощо. Представлено також світлини, на яких П. Т. Тронька зображено під час спілкування з науковцями НАН України – О. В. Палладіним, В. М. Глушковим, Л. В. Губерським, Ф. Д. Овчаренком, Г. С. Писаренком, А. Ф. Прихотько, А. Д. Скабою, П. П. Толочком і В. І. Шинкаруком, а також з академіками АН СРСР М. П. Алексеєвим, О. Ф. Беловим, П. М. Поспеловим, Б. О. Рибаківим і академіком АМН СРСР Д. Ф. Чеботарьовим. Низка фотодокументів висвітлює співпрацю П. Т. Тронька з ученими ХНУ ім. В. Н. Каразіна.

Доповнюють масив джерел у галузі історії суспільних наук документи особових фондів учених-істориків – членів-кореспондентів НАН України П. С. Соханя [2] та І. М. Мельникової [3]. Так, в особовому фонді П. С. Соханя описано 4 537 документів, серед яких монографії, статті, доповіді, лекції, що повною мірою відображають напрями наукових інтересів ученого. Важливою інформаційною складовою фонду є масив нотаток та реферативних записів, зроблених П. С. Соханем під час науково-дослідної роботи в архівних установах та бібліотеках, реферативних записів із різних джерел до проблем «Національні меншини в Україні», «Вклад України в розвиток культури Болгарії», «Українська революція 1917–1921 рр.», «Історія слов'янства», значна кількість робочих матеріалів про М. С. Грушевського та В. Б. Антоновича.

Потужний джерельний комплекс складають документи щодо діяльності вченого, серед яких документи про участь у міжнародних конгресах з балканістики, україністики та історичних наук, у міжнародних з'їздах славистів, у заходах НАН України з питань міжнародного наукового співробітництва, координації наукових досліджень та ін. Окремо варто відзначити документи про встановлення наукових контактів та налагодження співпраці з Інститутом українських студій Гарвардського університету, Канадським інститутом українських студій при Альбертському університеті, Українським історичним товариством (США), Центром досліджень XVIII століття Університету Поля Валері. До цієї ж групи джерел належить листування з науковцями української діаспори Ю. М. Кочубеєм та О. Й. Пріцаком з питань організації тюркологічних досліджень в АН УРСР.

Оскільки П. С. Сохань був одним із засновників Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України, важливим сегментом джерел у його фонді є документи про організацію та розбудову діяльності цієї установи за майже двадцятилітній

період. Ще один інформаційно потужний масив – документи про публікацію творчої спадщини Д. І. Яворницького, М. С. Грушевського, П. П. Скоропадського, В. К. Липинського, М. П. Драгоманова, а також таких історичних джерел, як Волинська (Руська) метрика та «Архів Коша Нової Запорозької Січі. Корпус документів. 1734–1775». Великий пласт джерел репрезентує участь ученого у перевиданні «Енциклопедії українознавства», співпрацю з Видавництвом «Літопис УПА», редакційними колегіями науково-документальної серії книг «Реабілітовані історією» та «Енциклопедії історії України», участь в організації «Українського археографічного щорічника», виданні журналів «Пам'ятки України: історія, культура» та «Архіви України», часопису «Старожитності» та в створенні видавництва «Джерела». Візуалізацію життя та діяльності вченого забезпечують численні фотодокументи, на яких П. С. Соханя зображено з видатними діячами науки та громадськими діячами України – академіками та членами-кореспондентами НАН України Л. В. Губерським, М. Г. Жулинським, Ю. Ю. Кондуфором, І. Ф. Курасом, О. С. Онищенком, П. Т. Троньком, В. С. Шемшученком, Г. В. Боряком, В. М. Литвином, І. М. Мельниковою, В. В. Німчуком, О. П. Реєнтом, В. І. Семчиком, іноземними членами НАН України А. І. Жуковським, Я. Пеленським, академіком Болгарської АН Д. К. Косевим, гетьманівною О. П. Отт-Скоропадською, онукою М. П. Драгоманова Н. С. Драгомановою, а також І. Л. Бутичем, Я. Р. Дашкевичем та іншими.

Фонд історика-славіста І. М. Мельникової – дещо менший за обсягом (164 документи), однак містить важливі джерела про її участь у міжнародній науковій співпраці, низку документів біографічного характеру та фотодокументи.

Наступний великий за обсягом сегмент документів особового походження репрезентовано документами вчених-механіків НАН України академіків А. О. Лебедева [4], Г. С. Писаренка [5], В. Л. Рвачова [6] та члена-кореспондента С. М. Кожевникова [7]. У складі їхніх фондів сформовано 1523 архівні справи, що об'єднують джерела за 1914–2012 рр. у кількості 10 455 документів. У цьому комплексі джерел наукова діяльність учених представлена не тільки класичними видами наукових праць – монографіями, науковими статтями, доповідями, а й численною групою таких документів, як авторські свідоцтва та описи винаходів. Наприклад, серед документів академіка А. О. Лебедева, який досліджував питання механіки матеріалів і міцності конструкцій, представлено авторські свідоцтва «Устройство для испытанія трубчатых образцов на длительную прочность», «Образец для испытанія материалов при плоском напряженном состоянии», «Установка для испытанія материалов в условиях гидро-

статического давления», «Способ испытания листового материала на растяжение» та «Способ определения характера и причин разрушения деталей»; у фонді В. Л. Рвачова – дослідника крайових задач математичної фізики та автора теорій R-функцій і атомарних функцій – авторське свідоцтво і опис винаходу «Процессор для обработки массивов данных»; у фонді С. М. Кожевникова, який вивчав проблеми динаміки металургійних машин і агрегатів, – авторські свідоцтва «Подвижный суппорт ножниц», «Правильно-тянущая секция машины непрерывного литья заготовок», патенти «Dispositif pour l'équilibrage des forces d'inertie de masses animées d'un mouvement rectiligne alternatif», «Device for balancing forces of inertia of the reciprocally moving masses», «Dispositivo per effettuare la rotazione periodica di articolazioni in macchine», «Supporting apparatus for the work rolls of a tube cold-rolling mill» та ін.

Традиційний склад біографічних документів у цих фондах поєднується з великим розмаїттям документів з питань діяльності вчених. Так, у фонді А. О. Лебедева сконцентровано значний масив джерел про його участь у наукових конференціях, з'їздах, засіданнях, симпозіумах, школах, що проходили в СРСР, СНД, країнах Європи, Америки та Азії, документи про творчу співпрацю з науковими організаціями і підприємствами колишнього СРСР, науково-дослідними установами Чехословаччини, Німеччини, Польщі упродовж 20-ти років – з 1979 до 2000 рр. Важливими з точки зору визначення принципів розвитку механіки як у теоретичній, так і практичній площині є документи про діяльність ученого в Науковій раді з проблеми «Механіка деформівного твердого тіла» АН УРСР, Національному комітеті СРСР з теоретичної і прикладної механіки, Міждержавній раді з фізики міцності і пластичності матеріалів, Національному комітеті України з теоретичної та прикладної механіки, Національній раді з проблеми «Фізико-хімічна механіка матеріалів» та ін. У фонді В. Л. Рвачова ця сфера діяльності репрезентована документами про його діяльність як голови секції математики, механіки і обчислювальної техніки Північно-Східного наукового центру АН УРСР та документами про участь у роботі секції «Інформатика» Наукової ради АН СРСР з комплексної проблеми «Кібернетика».

Насиченим за видовим складом та інформаційним наповненням є особовий фонд академіка Г. С. Писаренка, науково описаний співробітниками ІА НБУВ упродовж 2014–2016 рр. Серед документальної спадщини вченого – великий масив наукових праць – значна кількість індивідуальних та колективних монографій, статей та курсів лекцій. Крім статей з основної тематики наукових досліджень вченого представлено низку статей, присвячених питанням історії науки, зокрема розвитку механіки

в НАН України, історії кафедри опору матеріалів КПП, визначним науковцям – С. П. Тимошенку, М. К. Янгелю, С. В. Серенсену, Б. Є. Патону. Різномпланову обдарованість Г. С. Писаренка засвідчують представлені в його фонді праці автобіографічного характеру – «Жизнь в науке» та «Воспоминания и размышления». Для дослідників особистості Г. С. Писаренка вони є важливим джерелом інформації «з перших уст» про життя та діяльність ученого, яке може бути доповнене низкою біографічних документів, репрезентованих у фонді, зокрема дипломом про закінчення Г. С. Писаренком Горьківського індустріального інституту, витягом з протоколу засідання Вченої ради Київського індустріального інституту про присвоєння ступеня кандидата технічних наук, документами про присудження Державних премій УРСР та СРСР, про висунення кандидатури вченого до складу академіків АН СРСР та ін.

У фонді відклалися документи, що висвітлюють діяльність Г. С. Писаренка в академічних інститутах – проблем матеріалознавства та проблем міцності, як голови Північно-Західного наукового центру та члена Президії НАН України тощо.

Не дуже великий, але важливий блок документів у фонді – це листування. Серед адресатів та кореспондентів – іноземні та вітчизняні вчені: президент Болгарської АН А. Балецький, член Німецької асоціації досліджень і випробувань матеріалів С. Бачофер, генеральний секретар Міжнародної академії астронавтики Дж. М. Контант, президент АН Латвійської РСР О. К. Малмейстер, академік НАН України В. В. Панасюк, один з перших академіків ВУАН С. П. Тимошенко, академіки А. С. Бережний, В. П. Васильєв, Я. М. Григоренко, члени-кореспонденти П. М. Василенко, О. М. Гузь, І. Л. Повх та інші. Одним з кореспондентів Г. С. Писаренка був і академік В. Л. Рвачов, у фонді якого зберігається листування з академіком Г. С. Писаренком щодо різних питань діяльності Інституту проблем машинобудування НАН України.

У фонді вченого-механіка члена-кореспондента АН УРСР С. М. Кожевникова привертають увагу біографічні документи, представлені випискою з метричної книги про народження, посвідченням про закінчення ФЗУ, довідкою про трудову діяльність у вечірній робочій профтехнічній школі при заводі «Клейтук», документами про навчання в Московському індустріально-педагогічному інституті, довідками про викладацьку діяльність, особовою справою вченого тощо. Серед документів з науково-організаційної та педагогічної діяльності – документи про співпрацю С. М. Кожевникова з Інститутом машинознавства АН СРСР, доповідні записки про організацію в системі АН УРСР Інституту механізації і автоматизації промисловості, документи про викладацьку діяль-

ність у Рибінському авіаційному інституті, Московському поліграфічному та Московському авіаційно-технічному інститутах, Донецькому політехнічному та Запорізькому індустріальному інститутах.

Фотодокументи представлені як суто біографічними фотознімками, так і фотографіями С. М. Кожевникова з друзями, учнями, студентами, колегами, під час випробування приладів і механізмів, у розробці яких брав участь учений – металорізального верстата, бурякозбирального комбайна на польових роботах, з провідними науковцями АН СРСР та АН УРСР І. І. Артоболовським, О. М. Боголюбовим, А. П. Бессоновим, В. Ф. Мальцевим, У. А. Джолдасбековим та іншими.

Опрацьовано та включено до комплексу джерел з історії науки також документи низки провідних учених-астрономів та математиків. У цьому комплексі об'єднано 6 593 документи. Зокрема, у фонді академіка Є. П. Федорова [8] на особливу увагу заслуговує блок документів щодо діяльності вченого в академічних наукових установах УРСР та СРСР, міжнародної наукової співпраці з проведення широтних спостережень. Доволі широко представлені документи про діяльність ученого в Астрораді АН СРСР, на посаді президента й члена Комісії № 19 «Обертання Землі» Міжнародного астрономічного союзу, про співпрацю з Міжнародною службою широти. Листування Є. П. Федорова висвітлює широке коло його наукових контактів із представниками світової наукової спільноти.

Значний комплекс документів сформовано у фонді математика академіка Ю. О. Митропольського [9]. Наукову діяльність ученого репрезентують дев'ять монографій, низка брошур та наукових статей з питань коливань у нелінійних системах з багатьма ступенями свободи, аналітичних методів теорії нелінійних коливань, розв'язування нелінійних систем рівнянь в частинних похідних нейтрального типу, підвищення стійкості пружних систем, розв'язання квазілінійних гіперболічних рівнянь другого порядку та ін. Значна кількість праць Ю. О. Митропольського присвячена історії розвитку математичної науки та внеску в розвиток математики окремих вітчизняних та іноземних учених (М. М. Крилова, М. М. Боголюбова, М. О. Лаврентьєва, М. І. Мухелішвілі та ін.), історії розвитку досліджень в Інституті математики НАН України тощо. Також у фонді зберігаються курси лекцій, підготовлені в тому числі й для слухачів математичної школи в м. Бресаноні (Італія), Міжнародного математичного центру ім. С. Банаха у Варшаві.

Джерела до біографії вченого представлено низкою документів, серед яких – дипломи про закінчення вищих навчальних закладів, автобіографії, дипломи кандидата та доктора наук, документи про присудження Ленінської премії, нагородження державними та науковими нагородами,

зокрема золотою медаллю імені академіка А. М. Ляпунова, срібною медаллю Чехословацької АН «За заслуги перед наукою та людством». Документи з діяльності репрезентують роботу вченого на посаді академіка-секретаря Відділення математики АН УРСР, завідувача відділу математичної фізики і теорії нелінійних коливань Інституту математики АН УРСР, як керівника Міжнародного математичного центру, члена редколегій низки наукових фахових видань.

Варто відзначити, що фонд Ю. О. Митропольського – один з небагатьох, у складі документів якого зберігаються документи інших осіб. У даному випадку – це світлини із зображенням родичів Ю. О. Митропольського по лінії батька та матері.

Становлять інтерес для дослідників і документи у незначних за обсягом особових фондах учених-математиків Й. І. Гіхмана [10] та О. В. Погорелова [11], за підручниками яких навчалося не одне покоління школярів України, та вчених-фізиків академіків Я. Б. Файнберга [12] та І. К. Янсона [13].

Серед уключених до архівного фонду НАН України нових джерел є й документи представників української фізіологічної школи, репрезентованої фондами академіків Д. С. Воронцова [14] та його учня П. М. Серкова [15]. Серед наукових праць Д. С. Воронцова можна відзначити його ранні фахові статті, опубліковані в закордонних виданнях упродовж 1920–1930-х років, альбоми з результатами лабораторних досліджень та протоколи дослідів, проведених ученим у 1948–1965 рр. Можливість вивчити широке коло наукових контактів Д. С. Воронцова надає епістолярій вченого, що складається зі 143-х листів. Одним з найактивніших його кореспондентів був голова Грузинського товариства фізіологів, біохіміків та фармакологів академік АН СРСР та АН Грузинської РСР І. С. Беріташвілі.

Особовий фонд учня Д. С. Воронцова, одного з яскравих представників плеяди українських фізіологів академіка П. М. Серкова, налічує 179 справ, до складу яких увійшли наукові статті вченого, курс лекцій з фізіології, особова справа, документи з діяльності вченого на посадах у різних вищих навчальних закладах та академічних інститутах, документи про висунення монографії П. М. Серкова та В. М. Казакова «Нейрофізіологія таламусу» на здобуття премії ім. О. О. Богомольця АН УРСР, фотодокументи – П. М. Серков під час проведення наукових дослідів, як учасник конференцій та урочистих заходів, з колегами та друзями, серед яких академік П. Г. Костюк та член-кореспондент В. Ф. Сагач.

Важливий інформативний комплекс джерел міститься у фонді віце-президента НАН України академіка М. П. Семененка [16], в якому сформовано документи, що хронологічно охоплюють період з 1928 р. до 2005 р.

Серед наукових праць ученого – монографії, брошури, наукові звіти, статті, тексти лекцій та структурно-петрографічні, петрологічно-тектонічні карти і схеми, складені М. П. Семененком особисто та в співавторстві. Особливу увагу привертають щоденники його наукових геологічних експедицій.

Широко представленими є всі напрями діяльності М. П. Семененка – його робота у вищих навчальних закладах та державних установах: Дніпропетровському геологічному інституті, Іркутському гірничо-металургійному інституті, КДУ ім. Т. Г. Шевченка, в Українському геологічному управлінні; діяльність в інститутах геологічних наук, геохімії, мінералогії та рудоутворення НАН України, комісіях НАН України, Міжнародному геологічному конгресі й Карпато-Балканській геологічній асоціації. У фонді відклався блок документів, що висвітлюють його діяльність як віце-президента АН УРСР, у Відділенні геолого-географічних наук АН СРСР та його установах – Комісії з міжнародних тектонічних карт, Петрографічному комітеті та Науковій раді з геології докембрію, Комісії з визначення абсолютного віку геологічних формацій при Відділенні наук про Землю АН СРСР та документи про діяльність як члена Національного комітету геологів СРСР.

Надзвичайно вагомий блок документів у цьому фонді – листування. Зокрема, представлено листи вітчизняних та іноземних науковців: академіків АН УРСР В. І. Беляєва, М. Ф. Гулого, Г. В. Курдюмова, О. П. Маркевича, академіків АН СРСР Д. С. Корижинського, В. С. Соболева, академіка Румунської АН та міністра геології СРР О. Кадарча, члена-кореспондента Болгарської АН Б. Г. Каменова, академіка АН ЧССР Б. Цамбела, низки співробітників Геологічного інституту Фрейберзької гірничої академії, Чехословацького геологічного інституту, Університету Техаса в Остіні, Музею природничої історії (Франція), Центрального геологічного інституту (НДР) та ін.

Незначні за обсягом, але важливі інформативно документи фондів ученого-матеріалознавця академіка Ю. М. Тарана-Жовніра [17], вчених-економістів членів-кореспондентів Л. К. Безчасного [18], М. Т. Мелешкіна [19] та П. О. Хромова [20], представників української школи хіміків-органіків членів-кореспондентів М. Г. Лук'яненка [21] та С. М. Баранова [22], вченого в галузі фізики моря академіка А. Г. Колесникова [23] та геофізика члена-кореспондента О. М. Харитонова [24].

Комплекс документів з історії розвитку сільськогосподарської науки в Україні представлено в особовому фонді селекціонера-рослинника академіка ВАСГНІЛ та АН СРСР В. М. Ремесла [25], документи якого охоплюють тривалий відрізок часу – з 1921 до 2010 рр. Серед його біографічних документів – автобіографії, документи про навчання в Пирятинській

семирічній трудовій школі й Масловському інституті селекції та насінництва ім. К. А. Тімірязєва. Документи з діяльності репрезентують його роботу на різних науково-дослідних селекційних станціях та в Миронівському НДІ селекції і насінництва. Серед них – численні фотодокументи із зображенням В. М. Ремесла під час проведення наукових дослідів, як учасника наукових конференцій та урочистих заходів, з колегами та друзями.

Підсумовуючи роботу з поповнення НАФ новими документами, зауважимо, що протягом 2015–2017 рр. працівниками ІА НБУВ здійснено значну наукову роботу в галузі формування архівних фондів видатних учених як складової архівного фонду НАН України. У кількісних показниках результати цієї діяльності виражаються так: сформовано та науково описано документи 35-ти особових архівних фондів видатних учених України в складі більш як 39-ти тисяч документів, об'єднаних у 4831 архівну справу. Всебічний аналіз документів дає змогу констатувати їх широкий видовий склад, значний інформативний потенціал щодо висвітлення діяльності установ НАН України та інших наукових і освітніх установ України, розвитку наукових напрямів у НАН України, залучення фахівців НАН України до розробок різних економічних та суспільних проектів. Наявність документів біографічного характеру, документів, що висвітлюють зв'язки українських науковців з представниками наукової спільноти зарубіжних країн, формують простір для просопографічних досліджень. Присутність серед документів особового походження таких, що містять зображення логотипів установ, печаток, водяних знаків на паперовій основі документа, велика кількість листівок та марок у вітальній кореспонденції та листуванні роблять цю групу джерел привабливою для широкого кола дослідників у галузі спеціальних історичних дисциплін. Усе це дозволяє стверджувати, що новий масив документів особового походження є повноцінною джерельною базою для проведення історичних досліджень загалом та історії науки зокрема, вивчення розвитку окремих галузей науки в Україні, реконструкції діяльності НАН України, архівознавчих та просопографічних досліджень.

З метою актуалізації нового комплексу джерел його наукове розроблення було розпочате співробітниками ІА НБУВ, які опублікували низку статей, присвячених згаданім вище фондам [26, 27, 28, 29, 30, 31]. Звернення до цих матеріалів дозволить глибше ознайомитися з окремими групами документів у фондах. Склад особового фонду Г. С. Писаренка ґрунтовно розглянуто у виданні «Архівна спадщина академіка Георгія Степановича Писаренка» [32]. З метою широкого інформування дослідників про склад усіх доступних для вивчення особових архівних фондів українських учених, що зберігаються в ІА НБУВ, у 2017 р.

було підготовлене й опубліковане видання «Особові архівні фонди вчених НАН України в Інституті архівознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : путівник» [33].

Маємо надію, що зусилля, спрямовані на збереження архівної спадщини української науки та її популяризацію, досягнуть головної мети – забезпечать широке коло дослідників новим важливим та інформативно насиченим комплексом джерел, який стане необхідним підґрунтям для їхніх наукових пошуків та подальшого вивчення різнопланової історії та культури нашої держави.

Список використаних джерел

1. Інститут архівознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (далі – ІА НБУВ). Ф. 429 «Гронько Петро Тимофійович (12.07.1915–12.09.2011) – академік НАН України за спеціальністю «історія СРСР» (1978), віце-президент НАН України (1978–1979)». 904 од. зб.
2. Там само. Ф. 418 «Сохань Павло Степанович (18.11.1926–14.06.2013) – член-кореспондент НАН України за спеціальністю «всесвітня історія» (1985)». 451 од. зб.
3. Там само. Ф. 397 «Мельникова Ірина Миколаївна (24.10.1918–03.11.2010) – член-кореспондент НАН України за спеціальністю «історія соціалістичних країн» (1973)». 36 од. зб.
4. Там само. Ф. 420 «Лебедев Анатолій Олексійович (01.02.1931–28.03.2012) – учений-механік, академік НАН України за спеціальністю «механіка» (1988)». 266 од. зб.
5. Там само. Ф. 142 «Писаренко Георгій Степанович (12.11.1910–09.01.2011) – академік НАН України за спеціальністю «механіка, міцність у машинобудуванні» (1964), віце-президент АН УРСР (1970–1978)». 657 од. зб.
6. Там само. Ф. 366 «Рвачов Володимир Логвинович (21.10.1926–26.04.2005) – академік НАН України за спеціальністю «механіка» (1978)». 92 од. зб.
7. Там само. Ф. 290 «Кожевников Сергій Миколайович (23.09.1906–29.09.1988) – член-кореспондент АН УРСР за спеціальністю «механізація металургійного виробництва» (1951)». 518 од. зб.
8. Там само. Ф. 250 «Федоров Євген Павлович (26.06.1909–08.11.1986) – академік АН УРСР за спеціальністю «астрономія» (1969)». 333 од. зб.
9. Там само. Ф. 125 «Митропольський Юрій Олексійович (03.01.1917–14.06.2008) – академік НАН України за спеціальністю «математична фізика» (1961)». 519 од. зб.
10. Там само. Ф. 74 «Гіхман Йосип Ілліч (26.05.1918–30.07.1985) – член-кореспондент АН УРСР за спеціальністю «математика» (1965)». 7 од. зб.
11. Там само. Ф. 145 «Погорелов Олексій Васильович (03.03.1919–17.12.2002) – академік НАН України за спеціальністю «геометрія» (1961)». 18 од. зб.
12. Там само. Ф. 367 «Файнберг Яків Борисович (07.09.1918–07.03.2005) – академік НАН України за спеціальністю «теоретична радіофізика» (1979)». 24 од. зб.

13. Там само. Ф. 387 «Янсон Ігор Кіндратович (18.03.1938–26.07.2011) – академік НАН України за спеціальністю «електроніка» (1992)». 9 од. зб.
14. Там само. Ф. 400 «Воронцов Данило Семенович (24.12.1886–12.07.1965) – академік АН УРСР за спеціальністю «нормальна фізіологія» (1957)». 96 од. зб.
15. Там само. Ф. 399 «Серков Пилип Миколайович (09.10.1908–01.08.2011) – академік НАН України за спеціальністю «фізіологія, медицина» (1978)». 179 од. зб.
16. Там само. Ф. № 162 «Семененко Микола Пантелеймонович (16.11.1905–25.08.1996) – академік НАН України за спеціальністю «петрографія, рудні родовища» (1948)». 917 од. зб.
17. Там само. Ф. 325 «Таран-Жовнір Юрій Миколайович (26.06.1927–14.08.2003) – академік НАН України за спеціальністю «матеріалознавство, технологія металів» (1985)». 34 од. зб.
18. Там само. Ф. 348 «Безчасний Леонід Костянтинович (25.03.1937–26.07.2004) – член-кореспондент НАН України за спеціальністю «політична економія» (1988)». 25 од. зб.
19. Там само. Ф. 306 «Мелешкін Михайло Тимофійович (06.08.1918–29.05.1980) – член-кореспондент АН УРСР за спеціальністю «економіка» (1976)». 28 од. зб.
20. Там само. Ф. 240 «Хромов Павло Олексійович (15.10.1907–09.04.1987) – член-кореспондент за спеціальністю «економіка» (1939)». 10 од. зб.
21. Там само. Ф. 390 «Лук'яненко Микола Григорович (16.10.1947–22.07.2011) – член-кореспондент НАН України за спеціальністю «органічна хімія» (1992)». 27 од. зб.
22. Там само. Ф. 327 «Баранов Сергій Микитович (14.11.1918–23.06.2000) – член-кореспондент НАН України за спеціальністю «органічна хімія» (1965)». 30 од. зб.
23. Там само. Ф. 311 «Колесников Аркадій Георгійович (05.12.1907–04.03.1978) – академік АН УРСР за спеціальністю «фізика моря» (1967)». 41 од. зб.
24. Там само. Ф. 305 «Харитонов Олег Матвійович (06.04.1937–16.04.1998) – член-кореспондент НАН України за спеціальністю «геофізика» (1992)». 34 од. зб.
25. Там само. Ф. 444 «Ремесло Василь Миколайович (10.02.1907–04.09.1983) – селекціонер-рослинник, доктор сільськогосподарських наук (1964)». 131 од. зб.
26. Булгаков Ю. В., Шаповал А. І. Архівна спадщина академіка НАН України П. Т. Тронька : краєзнавчий аспект // Краєзнавство. 2015. № 3/4. С. 19–26.
27. Булгаков Ю. В. Джерельний потенціал архівної спадщини члена-кореспондента НАН України П. С. Соханя // Бібліотека. Наука. Комунікація: стратегічні завдання розвитку наукових бібліотек : матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 3–5 жовт. 2017 р.). Київ, 2017. С. 456–459.
28. Принь М. О., Принь О. В., Дегтярьов С. І. Correspondence Between the Academician Evgeny Fedorov and Tsou Yi-Hsin: Materials to the History of Latitude Investigations // Сумський історико-архівний журнал. 2015. № XXV. С. 33–41.
29. Принь М. О., Принь О. В., Дегтярьов С. І. The correspondence between S. M. Kozhevnikov and J. P. den Hartog as a source for the study of scientific collaboration between the mechanics (to the 110th anniversary of Sergei Kozhevnikov's birth) // Сумський історико-архівний журнал. 2016. № XXVI. С. 24–37.

30. Старовойт С. В. Особовий архівний фонд академіка НАН України А. О. Лебедєва в Інституті архівознавства НБУВ // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Київ, 2016. Вип. 44. С. 650–659.

31. Шаповал А. І. Співпраця І. М. Мельникової з чехословацькими вченими (за матеріалами Інституту архівознавства НБУВ) // Слов'язознавство і нові парадигми та напрями соціогуманітарних досліджень : матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 24 трав. 2017 р.). Київ, 2017. С. 331–334.

32. Бойко Ю. О., Брязкало Т. В. Архівна спадщина академіка Георгія Степановича Писаренка. Київ, 2017. 382 с.

33. Особові архівні фонди вчених НАН України в Інституті архівознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : путівник / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т архівознавства ; авт. та упоряд. : С. В. Старовойт, А. І. Шаповал, Ю. В. Булгаков [та ін.] ; редкол. : Л. М. Яременко (відп. ред.) [та ін.]. Київ, 2017. 772 с.

References

1. Fond 429, 904 units. The Institute of Archival Studies of Vernadsky National Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
2. Fond 418, 451 units. The Institute of Archival Studies of Vernadsky National Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
3. Fond 397, 36 units. The Institute of Archival Studies of Vernadsky National Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
4. Fond 420, 266 units. The Institute of Archival Studies of Vernadsky National Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
5. Fond 142, 657 units. The Institute of Archival Studies of Vernadsky National Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
6. Fond 366, 92 units. The Institute of Archival Studies of Vernadsky National Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
7. Fond 290, 518 units. The Institute of Archival Studies of Vernadsky National Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
8. Fond 250, 333 units. The Institute of Archival Studies of Vernadsky National Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
9. Fond 125, 519 units. The Institute of Archival Studies of Vernadsky National Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
10. Fond 74, 7 units. The Institute of Archival Studies of Vernadsky National Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
11. Fond 145, 18 units. The Institute of Archival Studies of Vernadsky National Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
12. Fond 367, 24 units. The Institute of Archival Studies of Vernadsky National Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
13. Fond 387, 9 units. The Institute of Archival Studies of Vernadsky National Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
14. Fond 400, 96 units. The Institute of Archival Studies of Vernadsky National Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
15. Fond 399, 179 units. The Institute of Archival Studies of Vernadsky National Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].

16. Fond 162, 917 units. The Institute of Archival Studies of Vernadsky National Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
17. Fond 325, 34 units. The Institute of Archival Studies of Vernadsky National Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
18. Fond 348, 25 units. The Institute of Archival Studies of Vernadsky National Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
19. Fond 306, 28 units. The Institute of Archival Studies of Vernadsky National Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
20. Fond 240, 10 units. The Institute of Archival Studies of Vernadsky National Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
21. Fond 390, 27 units. The Institute of Archival Studies of Vernadsky National Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
22. Fond 327, 30 units. The Institute of Archival Studies of Vernadsky National Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
23. Fond 311, 41 units. The Institute of Archival Studies of Vernadsky National Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
24. Fond 305, 34 units. The Institute of Archival Studies of Vernadsky National Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
25. Fond 444, 131 units. The Institute of Archival Studies of Vernadsky National Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
26. Bulhakov, Yu. V., Shapoval, A. I. (2015). Arkhivna spadshchyna akademika NAN Ukrainy P. T. Tronka: kraieznavchyi aspekt [Archival heritage of the academician of the National Academy of Sciences of Ukraine P. T. Tronko: local history aspect]. In *Kraieznavstvo* [Regional studies], No. 3/4, pp. 19–26. [In Ukrainian].
27. Bulhakov, Yu. V. (2017, October). Dzherelnyi potentsial arkhivnoi spadshchyny chlena-korespondenta NAN Ukrainy P. S. Sokhania [The source potential of the archival heritage of the Corresponding Member of the National Academy of Sciences of Ukraine P. S. Sokhan]. In *Biblioteka. Nauka. Komunikatsiia* [Library. Science. Communication]: *Proceedings of the International Scientific conference* (pp. 456–459). Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
28. Pryn, M. O., Pryn, O. V., Dehtiarov S. I. (2015). Correspondence Between the Academician Evgeny Fedorov and Tsou Yi-Hsin: Materials to the History of Latitude Investigations. In *Sumskyi istoryko-arkhivnyi zhurnal* [Sumy historical and archival journal], No. XXV, pp. 33–41. Sumy. [In English].
29. Pryn, M. O., Pryn, O. V., Dehtiarov S. I. (2016). The correspondence between S. M. Kozhevnikov and J. P. den Hartog as a source for the study of scientific collaboration between the mechanics (to the 110th anniversary of Sergei Kozhevnikov's birth). In *Sumskyi istoryko-arkhivnyi zhurnal* [Sumy historical and archival journal], No. XXVI, pp. 24–37. Sumy. [In English].
30. Starovoit, S. V. (2016). Osobovyi arkhivnyi fond akademika NAN Ukrainy A. O. Lebedieva v Instytuti arkhivoznavstva NBUV [Personal archival fond of the NAS of Ukraine academician A. O. Lebediev in the Institute of Archival Studies of VNLU]. In *Naukovi pratsi Natsionalnoyi biblioteky Ukrayiny imeni V. I. Vernadskoho* [Scientific works of Vernadsky National Library of Ukraine], Vol. 44, pp. 650–659. Kyiv [In Ukrainian].

31. Shapoval, A. I. (2017, May). Spivpratsia I. M. Melnykovi z chekhoslovatskymy vchenymy (za materialamy Instytutu arkhivoznavstva NBUV) [Cooperation of I. Melnykova with Czechoslovak scientists (by documents of the Institute of Archival Studies of VNLU)]. In *Slovianoznavstvo i novi paradyhmy ta napriamy sotsiohumanitarnykh doslidzhen* [Slavic studies and new paradigms and directions of socio-humanitarian research]: *Proceedings of the International Scientific Conference* (pp. 331–334). Kyiv. [In Ukrainian].

32. Boiko, Yu. O., Briazkalo, T. V. (2017). *Arkhivna spadshchyna akademika Heorhii Stepanovycha Pysarenka* [Archival heritage of academician Heorhii Stepanovych Pysarenko]. Kyiv. [In Ukrainian].

33. Starovoit, S. V., Shapoval, A. I., Bulhakov, Yu. V., et. al. (2017). *Osobovi arkhivni fondy vchenykh NAN Ukrainy v Instytuti arkhivoznavstva Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho : putivnyk* [Personal archival funds of scientists of the National Academy of Sciences of Ukraine at the Institute of Archival Studies of Vernadsky National Library of Ukraine: guidebook] (L. M. Yaremenko, et al., Eds.). Kyiv. [In Ukrainian].

Svitlana Volodymyrivna Starovoit,
Candidate of Historical Sciences,
Head of the Archaeography Department,
Institute of Archival Studies,
Vernadsky National Library of Ukraine
e-mail: star-t@ukr.net

New sources on the history of science in the funds of the Institute of Archival Studies of VNLU

The Institute of Archival Studies of Vernadsky National Library of Ukraine deals with the issues of documentary history of the National Academy of Sciences of Ukraine and studies the processes of its archival fund formation. The Institute's activities are aimed at replenishing the fund with new documents. During 2015–2017, the staff of the Institute of Archival Studies of VNLU carried out significant scientific work on the formation of archival funds of prominent scientists as part of the archival fund of the National Academy of Sciences of Ukraine. As a result of this activity there are 35 personal archival funds, consisting of more than 39,000 scientifically substantiated documents. The documents have a wide variety of types and significant information potential for the study of the activities of the institutes of the National Academy of Sciences and other scientific and educational institutions of Ukraine, the development of scientific directions at the National Academy of Sciences of Ukraine, the involvement of specialists of academic institutions in the development of various economic and social projects. Available biographical documents and links between Ukrainian scientists and representatives of the scientific community of foreign countries are the basis for prosopographical research. This group of sources is attractive to a wide range of researchers in the field of special historical disciplines, as the documents present the logos of institutions, seals, watermarks on paper, a large number of letters and post stamps in greetings and correspondence. The new group of personal documents is a complete source for historical

research in general and directly for the study of the history of science, the development of its scientific directions, the reconstruction of the activities of the National Academy of Sciences of Ukraine, biographical research and of special historical disciplines.

Key words: archival fond, document, Institute of Archival Studies of Vernadsky National Library of Ukraine, National Academy of Sciences of Ukraine.

Светлана Владимировна Старовойт,

кандидат исторических наук,

заведующая отделом археографии

Института архивоведения

Национальной библиотеки Украины имени В. И. Вернадского

e-mail: star-t@ukr.net

Новые источники по истории науки в фондах Института архивоведения НБУВ

Институт архивоведения Национальной библиотеки Украины имени В. И. Вернадского разрабатывает вопросы документальной истории Национальной академии наук Украины и изучает процессы формирования ее архивного фонда. На протяжении 2015–2017 гг. сотрудники Института архивоведения НБУВ проделали значительную научную работу в области формирования архивных фондов выдающихся ученых Украины как составной части архивного фонда НАН Украины. В результате этой деятельности было научно описано свыше 39-ти тысяч документов в составе 35 личных архивных фондов ученых. Их всесторонний анализ позволяет констатировать широкий видовой состав документов, значительный информационный потенциал в вопросах освещения деятельности учреждений НАН Украины и других научных и образовательных учреждений, исследования развития научных направлений в НАН Украины, привлечения академических специалистов к разработке различных экономических и общественных проектов. Наличие документов биографического характера, документов, освещающих связи украинских ученых с представителями научной общественности зарубежных стран, формируют почву для просопографических исследований. Наличие среди прочих документов с изображениями логотипов различных учреждений, печатей, водяных знаков на бумажной основе документа, значительного количества почтовых открыток и марок в поздравительной корреспонденции и переписке делает эту группу источников привлекательной для широкого круга исследователей в области специальных исторических дисциплин. Новый массив документов личного происхождения является полноценной источниковой базой для проведения исторических исследований в целом и непосредственно для изучения истории науки, развития ее научных направлений, реконструкции деятельности НАН Украины, исследований в области биографистики и ряда специальных исторических дисциплин.

Ключевые слова: архивный фонд, документ, Институт архивоведения НБУВ, НАН Украины.

*Стаття підготовлена 19 березня 2018 року;
подана до друку 26 квітня 2018 року.*